

MÁTYUS ÁKOS*

VAJDASÁGI MAGYAR PÁRTOK 1990 UTÁN

HUNGARIAN PARTIES IN VOJVODINA AFTER 1990

ABSTRACT

My current study's main focus concentrates on the political parties and organizations of Vojvodina (officially: Autonomous Province of Vojvodina), from their earliest movements – dating back to the events of the Eastern-European democratic transformations – to nowadays' situation. To establish the topic I consider it quite important to emphasize and give a general view about the possibilities of advocacy available during the reign of the previous regime as well as the main characteristics of the Southern Slavic minority politics. Beginning with the 1990s, in the northern territory of Serbia, we witnessed the formation of one of the most complex and complicated party relations existing in the Carpathian Basin between Hungarian parties, due to which the majority of the divided community turned away from the parties declaredly representing their interest. I will attempt to discuss the course events in a chronological order, exploring the reason and origin of the animosity lying between these organizations. Although the autocracy of Milošević had been abolished for over ten years, most of the original goals of these parties have not been met as of yet. Despite this, there is no prospect of cooperation among them, though the underlying cause is not an ideological one but the very reason of nearly two-decade-long individual oppositions.

1. Előzmények

Az első világháború lezárultával körvonalazódó délszláv államalakulat 1919. december 5-én deklarálta a nemzetközi kisebbségvédelmi egyezmény elfogadását, mely a magyarok optálási jogával kapcsolatosan is tartalmazott rendelkezéseket. Az optálási jog lejártáig, azonban nem gyakorolhatták állampolgársági jogaikat és nem vehettek részt az 1921-es alkotmányozási folyamatban sem.¹ Ennek köszönhetően a vajdasági magyarság, melynek száma 1921-ben 376 107 fő volt,² a trianoni utódállamok magyar közösségei közül utolsóként szervezhette meg politikai érdekképviselét. 1922. szeptember 17-én a fenyegetések és akadályoztatások ellenére is megalakult a Magyar Párt, melynek elnökévé a szabadkai dr. Sántha György orvost választották. Az országosnak induló szerveződés tevékenysége már a kezdetekben megosztotta a közösséget, ugyanis a muravidéki, a baranyai és az újvidéki katolikus magyarság elzárkózott működésétől. Így ez a tény, kiegészülve a központi hatalom akadályoztatásával, illetve a kisebbségekre hátrányos választási rendszerrel, mélyen elszomorító eredményhez vezetett az 1925-ös parlamenti választásokon. A délvidéki magyarság, közel fél milliós lélekszáma ellenére mandátum nélkül maradt a képviselőházban.³ Két évvel később, viszont már mivel a törvényhozás nem tudta kitölteni az teljes ciklust, két magyar képviselő élni tudott az időközi választások adta lehetőséggel. Az egyre markánsabban megfogalmazódó törekvéseket és a „demokratikus” keretek adta reményeket végül az 1929. január 6-án bevezetett királyi diktatúra törte derékba. Az uralkodó feloszlatta a parlamentet, betiltotta a pártokat, a nemzeti és egyéb kulturális szervezetek működését, és cenzúrát vezetett be. Némi elmozdulást csupán az 1931-es ún. oktrojált alkotmány

* Politológia szakos hallgató, Szegedi Tudományegyetem, ÁJTK Politológiai Tanszék.

hozott, mely után az egységes kormánypárton belül egy – a korábbi magyar vezetők által bojkottált – rezsim hű magyar platform működhetett.⁴

A kisebbségi lét oldódása, részleges megszűnése, azonban egészen 1941 tavaszáig váratott magára. A Jugoszlávia elleni német hadműveletek keretében magyar csapatok vonultak be Bácskába. Bánát több okból is különleges jogállású német területté vált, még Szerémség horvát közigazgatás alá került. Az első visszacsatolásokat követően még fontosnak tűnt Budapest számára, hogy az „új” területek egységpártjai is érdekképviselőt kapjanak az Országgyűlésben. Az Imrédy kormány bukása után, azonban a háború végéig már nem került sor választásokra. Az egyenlőség, a képviselő és a legitimitás elvei, viszont megkövetelték helyzet orvoslását, így ún. „behívott képviselők” kiválasztására került sor, melynek jogalapját a Jugoszláv tartományi illetve országos törvényhozásból „örökölt” mandátumok jelentették.⁵

A háború végéhez közeledve, egyre inkább körvonalazódni látszott a tény, hogy a történelem véres fordulata csupán rövid megszakítást és korántsem megszűnését jelentette a kisebbségi sorsnak. 1944 őszére már nem e miatt kellett aggódni, hanem fizikai léte forgott veszélyben a délvidéki magyarságnak. A több százezres német sorsközösség végleg eltűnt az ország és Vajdaság etnikai térképéről, a magyarok száma pedig hozzávetőlegesen 80 000 fővel csökkent az etnikai tisztogatások, a megfélemlítések és az anyaországba való áttelepülés következtében.⁶ Ennek ellenére az 1948-as hivatalos jugoszláv népszámlálás 428 750 magyart írt össze Vajdaság területén, mely az összlakosság 26%-át tette ki akkoriban. Az arány bőven elegendő lett volna egy releváns magyar párt megszerveződéséhez, mely kiegészülve az új föderatív államszerkezettel és Vajdaság külön területi-közigazgatási státusával, szép reményekre adott volna okot. Mindez azonban egy kibontakozó szocialista rendszerrel párosult, mely köztudottan nem a demokratikus érdekérvényesítés híve. A világégést követően tehát semmi sem kecsegtetett szebb jövővel számukra, mint a többi határon túli közösség számára. A különbségek azonban rövidúton kirajzolódtak, melynek alapját az ország felszabadításának módja jelentette. A Moszkvával való szakítás, nem csupán a külpolitikában és a gazdasághoz való hozzáállásban jelentett külön utat, hanem bizonyosságot nyert az is, hogy elsősorban nem a kisebbségi közösség politikai ereje vezet eredményre, hanem a hatalmi elit „jóindulata”. Ez utóbbi lényegében a burkolt asszimilációnak felelt meg, mely közép-kelet-európai viszonylatban rendkívül öröndetes volt elszenvetői számára, hiszen a korban – és sokszor ma is – inkább az „erőszakos” változatnak hódoltak. Ennek megfelelően egészen az 1990-es évekig nem is beszélhetünk intézményesített magyar kisebbségpolitikáról. Nem fogalmazhatták meg nyíltan céljaikat, nem választhatták meg vezetőiket és nem ellenőrizhették intézményeiket, viszont a nyelvhasználat, az oktatás és a kultúra területén rendkívüli toleranciával viseltettek irántuk. Politikai képviselőtük magától értetődően kommunista volt, ám kirívóan arányos és egyenlő, mely számarányukat hűen tükrözte. A folyamat csúcspontját az 1974-es alkotmány elfogadása jelentette, mely jóformán tagköztársasági hatáskörökkel ruházta fel a tartományt. Területi alapon szerveződő, ugyanakkor nemzeti színezetű pártokra bomlott a Jugoszláv Kommunista Szövetség. Ennek keretében Vajdaságban egy a helyi érdekeket szem előtt tartó, magyarokat is magába foglaló csoport került hatalomra, melyet végül az 1988. október 5–6-ig tartó Joghurt forradalom kényszerített lemondásra.⁷

2. Demokratizálódás és a politikai képviselő kialakulása

Bár a tartomány régi keretei közt is számos olyan problémával küzdött a helyi magyarság, mint a széleskörű társadalmi alulreprezentáltság, az anyanyelven tanulók számának drasztikus csökkenése vagy az önszerveződés korlátozása, mégis az alkotmánymódosítás

után semmi jobbra nem számíthattak. Be kell vallanunk továbbá, hogy a korábbi tartományi jogállás sem elsősorban a magyarok autonómiája volt. A háború előtti utolsó népszámlálás 1991-ben, 339 491-re tette a magyarok számát, ami közel 17%-os arányt jelentett a népességben.⁸ A formális egyenjogúság, a többnyelvűség és a toleráns jogszabály környezet miatt mégis a magukénak érezték a konszolidálódott politikai helyzetet. Ennek felszámolásához lényegében a Josip Broz Tito halála után fellángoló nagy szerb nacionalizmus vezetett el, melyet Slobodan Milošević tudatosan szított. Veszély volt ez, nem csak a kisebbségekre, a tartományra, hanem megrengette és végül fel is számolta heterogén összetételű szövetségi államot. Az országszerte fellobbanó nacionalista légkörű tüntetéseknek volt, azonban egy nem mellékes velejárójuk is, mégpedig a demokratizálódási követelések megfogalmazása. Az 1990. január 20–22-i pártkongresszus jelentette a pluralizálódás első lépcsőfokát, amikor a szlovén küldöttség kivonult a tanácskozásról. Ezt követően lényegében önálló pártokként működtek tovább a tagköztársaságok szervezetei.

A magyar nemzetiségi kérdés nyugvópontira helyezése érdekében, többek közt e szervezetek tagjai és mások 1990. március 31-én, Doroszlón megalapították a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségét. Ezzel négy évtized álképviselés után a közösség saját kezébe vehette céljainak megfogalmazását, érdekeinek érvényesítését és védelmét.⁹ Nézzük azonban meg közelebbről, hogy kik is voltak többségében ennek a nagy múltú szervezetnek a letéteményesei? Általában helyi vezetők, akik a Jugoszláv Kommunista Szövetség tagjaiként következetesen végrehajtották a felülről érkező utasításokat. Ennél nem is lehetett sokkal nagyobb mozgásterük, azonban többségük teljesen átszellemült a kommunista dogmákkal és hittek abban, hogy a jugoszláv nemzetiségi kérdés megoldása példaértékű a világon. A pártfegyelem teljes körűen érvényesült és szinte csak a mezőgazdasági kérdésekben emelték fel néhanapján szavuk. A magyarság mellett való kiállás egyenlő lett volna a politikai ellenzékiiséggel, a rezsim elleni szervezkedéssel, ami lojalitásuk megkérdőjeleződését, végső soron pedig karrierjük derékba törését jelentette volna. A rendszer ugyanis lehetőséget adott számukra is, hogy harmad-, negyedrangú vezetőkből a párt elit körébe küzdjék fel magukat. A milošević-i korszak kezdetén, a nacionalizmus kibontakozása következtében sokan visszavonultak a politikától, mások múltjukkal meghasonlottan indultak el új úton, vagy teljesen cinikusan viseltettek korábbi szerepükkel kapcsolatban. Korántsem olyan mértékben, de jelen volt tehát a magyarországi rendszerváltáshoz hasonlóan, a vajdasági társadalomban is a korábbi rendszert kiszolgálókkal szembeni bizalmatlanság. Ebből a tényből, azonban sem akkor, sem a későbbiekben nem lehetett releváns fegyvert kovácsolni a politika porondján. A kezdeti veszélyek között megszerveződve, pedig nem is akartak, ugyanis nyitottak voltak, sőt rá voltak szorulva minden magyar segítségére. Így rövid ideig még a felszín alatt tudott maradni az önérték és a személyes ellentét, mely kiegészülve a kor változásaival és a demokratizálódási lázzal 1990. december 21-i első többpárti Szerb Köztársasági parlamenti választáson 132 726 szavazatot eredményezett.¹⁰ Ez, a közösség háború előtti közel 340 000-es létszámát tekintve a leadott magyar szavazatok 70–80%-át jelentette. Akkoriban még magától értetődőnek tűnt, hogy ha már lehet szavazni, akkor magyar előjelű pártra szavazzanak az emberek. Így a tömörlés maga mögött tudhatta a közösség túlnyomó részét, melyet nyolc mandátummal képviselhetett a törvényhozásban.

A VMDK 1992-ben kidolgozott egy autonómia koncepciót, mely a későbbiekben példaértékűvé vált az egész Kárpát-medence kisebbségei számára. Három szintet foglalt magába, kezdődően a helyi szintű autonómiával, mely minden magyar településnek biztosított lett volna. Másrészt – tekintettel a szórvány magyarság helyzetére – egy kulturális, vallási és nyelvi szabadságon alapuló perszonális autonómiát szorgalmazott. Harmadrészt pedig a tömbben élő magyarság érdekében egy területi kisebbségi autonómiát szeretett volna ki-

eszközölni.¹¹ Sajnos a tervezet amennyire jóra sikeredett, annyira távol állt a megvalósíthatóság talajától. 1989 után a világ egyik legcentralizáltabb állama jött létre, melyben nem-hogy védelmezték a kisebbségeket, hanem minden lehetséges eszközzel igyekeztek megszüntetni létüket. Ennek ellenére hamarosan dogmatizálni kezdték a benne foglaltakat és kimondatlanul is nem kívánatosnak minősítették a „másként gondolkodókat”. A személyes érdekek mellett, tehát az autonómia kérdése jelentette a politikai pluralizálódás egyik legjelentősebb sarokkővét, mely a későbbiekben indikátorként szolgált magyar pártok megkülönböztetésében. Alaptalan volt tehát „köbe vésni”, hiszen az idő múlásával legfőbb védelmezői, köztük a VMDK akkori elnöke, Ágoston András is jelentősen módosította, „eurokonformmá” tette nézeteit. A szervezetten belüli nézetkülönbségek első nyílt megütöközését, mégsem ez, hanem a platformosodás kérdése jelentette. A dominánsan magyar nemzeti, illetve demokratikus polgári erők feszültek egymásnak a vezetésben. Ágoston azonban útját állta a platformok kialakulásának, így egy úttal a szervezetben húzódó feszültségek levezetésének is.

Vékás János szerint a párt belső szétfeszítő ereje mellett akadtak bőven külső hatások is, melyek a VMDK-t fel szerették volna számolni, politikailag hatástalanítani. A délszláv háború enyhülésével Budapest és Belgrád kapcsolatában kifejezetten zavaró tényezőnek minősült, a koncepcióival folyamatosan „tolakodó” magyar párt, melynek következtében elkezdtek megvonni anyagi támogatását és működésének adminisztratív feltételeit.¹²

Széthúzó erőkből tehát akadt bőven. Végül 1994 márciusában a VMDK közgyűlésén nyílt törésvonal alakult az egyik pártvezető Hódi Sándor elszámoltatásával kapcsolatban, akit külföldről kapott pénzek hűtlen kezelésével vádoltak meg. Szembekerült egymással az Ágoston vezette elszámoltatást követelő, erősen autonómia párti oldal, és a Kasza József vezette szocialista-liberális, illetve a Hódi-Dudás befolyása alatt álló jobboldali szárny. Hódit kizárták a pártból, amely után Csubela Ferencsel döntő szerepet vállaltak a VMSZ 1994-es megalakulásában.¹³ Egyesületként jött létre, és kezdetben gyűjtő fórum kívánt lenni. Csatlakozott hozzá a vajdasági magyar parlamenti képviselők többsége, valamint a magyar többségű önkormányzatok képviselői polgármesterekkel együtt, így egy évvel megalakulását követően politikai érdekvédelmi szervezetté alakult, melynek első elnöke Csubela Ferenc lett. Tisztségét tragikus halála miatt, sajnos nem sokáig tölthette be, így Kasza József került a párt élére.¹⁴ Ezzel egy kézbe került a közösség legfontosabb helyi végrehajtó hatalma, Szabadka polgármesteri széke és a párt irányítása. Saját ellenőrzésük alá vonták a közhasznú pénzforrásokat és azok elosztását, illetve a művelődési és tájékoztatási élet nagy részét. Lényegében civil mivoltuktól igyekezett megfosztani őket, felülről szervezve a társadalmat. Hasonló törekvés volt ez, mint fénykorában a VMDK hűségesküt való megkövetelése.

Időközben, 1995. március 18-án megszületett Zentán az első VMDK-tól, mint „anya-párttól” független politikai szerveződés a Vajdasági Magyar Polgári Mozgalom, élén Bőröcz Józseffel.¹⁵

Az osztódás viszont, még korántsem ért véget. Az 1997-es a választások közeledtével a VMSZ koalíciót ajánlott a VMDK-nak, melyet állítólag Páll Sándor szorgalmazott. Mivel a korábbiakban is bírálta már pártját, amiatt hogy nem keresik az együttműködést a demokratikus szerb tömörülésekkel, a VMDK közgyűlésén leváltották alelnöki tisztségéből. Ezt követően egy puccsra szánva el magát, 1996. december 21-én megkerülve a párt alapszabályzatát, híveiből összehívta a VMDK közgyűlését Becsén. Leváltotta a párt egész vezetését élén Ágoston Andrással és köreikben „újraosztották” a tisztségeket. Ágoston nyilván nem nézhette tétlenül a történeteket, így első lépésként beperelte Pállt az igazságügy-miniszternél, az azonban szabályosnak és legitimnek minősítette a Becsén történeteket. Ezek után nem volt, mit tennie, 1997. február 22-ére Szenttamáson összehívta híveit és

vezetésével megalapították a Vajdasági Magyar Demokrata Pártot. Elutasított bármiféle koalíciót a VMSZ-szel és deklarálta perszonális autonómia koncepcióját. Az elszigetelődés elkerülése érdekében saját holdudvarába szeretne volna vonni, a VMDK politikájából kiábrándult hívekből 1996. január 26-án alapított Vajdasági Magyar Kereszténydemokrata Mozgalmat, a korábban VMSZ platformként működő, majd önálló párttá váló Keresztény Demokrata Tömörülést, illetve a Vajdasági Magyar Polgári Mozgalmat.¹⁶

1997 nyarára tehát, már hat párt vállalta fel a háború alatt megfogyatkozott közösség vélt, vagy valós érdekeit. A helyzetképben konszenzus volt közöttük a tekintetben, hogy a magyar kisebbség alárendelt pozíciót foglal el a társadalomban és egyre inkább elszegényedik. Egyeztek a kialakítandó jövőkép tekintetében is, hogy jogegyenlőségre, nyelvhasználati-, oktatási-, művelődési-, és gazdasági jogokra van szükség. Autonómia „ultimátumokat” küldözgettek egymásnak, holott érdekeik és programjuk is alapvetően hasonló volt. A probléma forrása onnan eredt, hogy vezérelvű pártokká szerveződtek és nem voltak képesek áthidalni személyes ellentéteiket a közösség érdekében. Ezt Mirmics a felülről szerveződő, ellenkezést nem tűrő, monolitikus kommunista múltnak tudta be, holott a politika természetes velejárója a pártosodás, a megmérettetés vágya, mely a magyarságra „túrání átokként” megfogalmazva különösen igaz. Törvényszerű folyamat indult el tehát, még ha kicsit túlfűtöttebben is mint általában a kisebbségi pártoknál szokás. Magától értetődő volt viszont az is, hogy demokratikus játékszabályok közt, a „gyengébbek” előbb vagy utóbb lemorzsolódnak, beolvadnak. Ennek a folyamatnak volt az első állomása az 1996. november 3-i szövetségi valamint tartományi, illetve mind a hat párt részvételével az 1997. szeptember 21-i köztársasági parlamenti választások. Az utóbbi adatait elemezve: VMSZ 50 960 szavazattal 4 képviselői helyet szerzett, a VMDP 16 986, a VMDK 16 812, a VMKDM 2702, a VMPM 2181, a Kereszténydemokrata Tömörülés 1772 szavazatot kapott, így egyértelművé vált, hogy a történelmi VMDK helyét a VMSZ vette át a politika porondján. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a VMSZ sikeréhez nagyban hozzájárult a választási rendszer sajátossága is. Elsősorban a tömb magyarság területeire és önkormányzataira építkezett így, ezekben a választókerületekben többséghez tudott jutni. A többi párt szavazói ezzel szemben szórványosan helyezkedtek el így, legfeljebb akkor lett volna lehetőség még egy magyar képviselő bejuttatására, ha az egész tartomány egy választókerületet képez.¹⁷

1998-ban a magyar kormány tárgyalásokat szorgalmazott egy közös, minden párt által elfogadható autonómiakoncepció kidolgozására. Az asztalhoz végül csupán a VMSZ, a VMDK és a VMPM ült le, így annak ellenére, hogy lefedték a legutóbbi választások magyar szavazóinak 84%-át, az esemény újabb vízválasztót jelentett a közösség életében. Az elkészült tervezet továbbra is három pillérből állt: egyrészt új elemként megjelent az 1974-es alkotmányban megfogalmazott, majd 1989-ben megszüntetett tartományi autonómia visszaállítása, másrészt az etnikai alapú magyar területi autonómia, harmadrészt pedig személyi autonómia, melynek legfőbb szerve a közösség által választott Nemzeti Tanács lett volna.¹⁸ Ez utóbbi képezte legliberálisabb elemét, így elhatározták, hogy a Tanács felállításához szükséges névjegyzék teljessé válásáig létrehoznak egy Ideiglenes Magyar Nemzeti Tanácsot. 1999. augusztus 20-án került sor felállítására, melynek összetétele a részt vevő pártok korábbi szereplését tükrözte, még a VMDK rövidesen ki nem vonult tevékenységéből.¹⁹

Eközben az ország gazdasági, politikai helyzete a NATO bombázások következtében, Milošević hatalmával együtt megingott. 2000 szeptemberében a köztársasági elnökválasztásokon alulmaradt az ellenzék közös jelöltjével Vojislav Koštunica-val. Decemberben pedig a Szerbiai Demokratikus Ellenzék koalíciója aratott győzelmet, melynek keretében a VMSZ hat mandátumhoz jutott és részt vállalt a kormányalakításban.²⁰ A ciklus alatt az

1999-ben elfogadott közös autonómia koncepcióval kapcsolatban két lényeges törvényt fogadtak el. Az egyik a 2002. február 26-án elfogadott nemzeti kisebbségek jogairól szóló törvény, mely lehetővé tette a kisebbségek nemzeti tanácsainak megalakítását. A közszájon „délvidéki magyar parlamentként” is terjedő testület felállítására 2002 szeptemberében került sor Szabadkán, a VMSZ, a történelmi egyházak és a civil szervezetek részvételével. Létrejött annak ellenére, hogy számos elemet tartalmazott a perszonális autonómia célkitűzéseiből, megosztotta a közösséget. A VMDP, a VMDK és a kereszténydemokraták elzárkóztak működtetésétől, egyrészt arra hivatkozva, hogy elektorok útján és nem külön magyar választói névjegyzékkel hozták létre, másrészt túl szűknek találták hatásköreit. Ezek után tulajdonképpen csak a VMPM egyetlen képviselője adott többpárti színezetet az intézménynek. A másik lényeges törvényhozói aktus az ún. „omnibusz” törvény megszületése volt, mellyel 24 államigazgatási terület került vissza tartományi irányítás alá. Nyilvánvalóan közel sem járt az 19474-ben elfogadott állapotokhoz, azonban mindenképp előre lépést jelentett az adott helyzethez képest.²¹

A demokratikus fordulat lendületét a kormányfő, Zoran Đinđić 2003. március 12-i meggyilkolása törte derékba, mely után rendkívüli állapotot vezettek be az országban. Megszűntével a felborult politikai viszonyok tisztázására 2003. december 23-án időközi választásokat tartottak. Azokat a szélsőséges nacionalista hangvételéről elhíresült Szerb Radikális Párt nyerte ugyan, de koalíció képtelennek bizonyult így nem tudott kormányt alakítani. Ami viszont sokkal súlyosabban érintette a magyar közösséget az, az új választási rendszerben szereplő 5%-os küszöb, melynek következtében képviselet nélkül maradtak a törvényhozásban. A VMSZ egy magyar–bosnyák–roma–horvát–bolgár „Tolerancia koalícióval” próbálkozott, azonban csak a szavazatok 4,22%-át tudták megszerezni, még többi magyar párt közelébe sem került a mandátumszerzésnek. 2004. február 25-én ebből kifolyólag módosításra került a választási törvény. A kisebbségek számára eltörölték az 5%-os parlamenti küszöböt, és maradt az ún. természetes küszöb, azaz egy képviselőre eső szavazatok száma.²²

A köztársasági szintű magyar képviseletet nélkülöző időszak a pártstruktúrák újabb átrendeződését is eredményezte egyben. Nem kellett sokat várni a választási eredménnyel elégedetlenkedők újabb csoportjának megszerveződésére, 2004. július 1-jén megalakult a Magyar Polgári Szövetség. Ezzel átmenetileg hét párt képviselte elvi szinten a magyar érdekeket. 2005 tavaszán azonban már egy letisztulási folyamat kezdődött el, melynek keretében a VMSZ-be integrálódott a releváns politikai tevékenységet kifejezni nem tudó VMPM és az időközben VMKDM-ről nevet módosított KDEM. Mindent összevetve tehát némileg áttekinthetőbbé vált a politikai színtér.²³ A 2007. január 21-i köztársasági képviselőházi választásokon az önállóan induló VMSZ három mandátumot tudott szerezni, még az ellene alternatívát nyújtó VMDP és VMDK, Magyar Összefogás Koalíció néven együttesen is csupán a szavazatok 0,4%-át szerezte meg, így mandátum nélkül maradt.²⁴ Az év másik jelentős eseményét, a VMSZ tisztújító közgyűlése jelentette. Az addigi Kasza József helyett Pásztor István került a párt élére, melynek két okból is nagy relevanciája volt. Egyrészt mert a vajdasági magyar pártok körében ritkaság számba megy a „pártvezér” váltása, inkább csak kényszerhelyzetben történik meg, mint Csubela Ferenc 1995-ös, vagy Pál Sándor 2010-es tragikus halálakor. Másrészt viszont, Pásztor indult a három „nagy” párt közös jelöltjeként 2008-ban a köztársasági elnöki székért, ami mindenki nagy meglepetésére rég nem látott 93 000-es mennyiségű, feltételezhetően magyar szavazatot tudott koncentrálni az első fordulóban. Majd az elnökválasztás sikerén felbuzdulva a 2009-es időközi választásokon Magyar Koalíció néven újból összefogott a három párt, ám a várt eredmény elmaradt. Csupán négy képviselőt tudtak a törvényhozásba juttatni, így rövid úton felszámolták az összeborulást. Az elnevezés viszont mások fantáziáját is felkeltette, így 2009.

január 27-én Magyar Koalíció Pártja néven megalakult az ötödik magyar párt. Szándékosan félreérthető elnevezését azonban hamarosan Magyar Remény Mozgalomra változtattatta. Létrejött e idáig nem sok vizet zavart a vajdasági politikai életben és legtöbbször a magyarországi Jobbik közeli kapcsolatairól tartják számon.

A 2009-es év tartogatott azonban még egy jeles eseményt. Augusztus 31-én a belgrádi parlament elfogadta a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvényt, melyben helyet kapott a vajdasági magyarság számos régi követelése. Ez újabb lépését jelentette az 1999-ben lefektetett irányvonalnak, ám mint a korábbiakban, most is vízvázalásnak bizonyult a Nemzeti Tanács felállításának terve. A VMDP és a VMDK nem ismerte el legitimnek az MNT választási rendszerét, így lényegében egy közjogi törésvonal keletkezett társadalomban. Véleményük szerint minden magyarnak szerepelnie kell a választói névjegyzéken, melyet az állam készít el és nem egy párt gyűjti be önkéntes feliratkozás alapján. Így lényegében csak a VMSZ vett részt a lista összeállításában, melyre 117 320 feliratkozóra volt szükség az eredményességhez. Böven meg is haladta ezt a számot, így 2010. június 6-án tartották meg az első demokratikus Magyar Nemzeti Tanács választásokat. Bár elméletileg csak kisebbségi pártok indulhattak, mégis akadtak szerb pártok által támogatott listák is. Ilyen volt a Nenad Čanak által támogatott Magyar Liga, vagy a Demokrata Párt-hoz közel álló Humentis által állított Vajdasági Magyaroként Európában elnevezésű névsor. Ami a ténylegesen magyar pártokat illeti egyedül a Magyar Remény Mozgalom indult saját nevével, továbbá Bunyik Zoltánnal és Rácz Szabó Lászlóval az élén egy Kézfogás a Magyarságért nevezetű lista is képviseltette magát és végül, de nem utolsó sorban az abszolút győztes, a Magyar Összefogás, ifj. Korhecz Tamás vezetésével, mely felölelte a legjelentősebb civil szerveződések a tartományban.²⁵

Végül, az elmúlt időszak legnagyobb áttörését az autonómia kérdésének tekintetében az jelentette, hogy 2009. november 30-án a belgrádi parlament elfogadta Vajdaság státútumát. A tartomány ezzel hozzávetőlegesen 150 hatáskört vett át a köztársasági szintről. Az oktatásban, a művelődésben, a területfejlesztésben és a mezőgazdaságban kapott főleg nagyobb. Saját kormánya lett, továbbá saját vagyona, zászlaja, címere. Nemzetközi szerződéseket köthet, és saját irodát nyithat Brüsszelben is. Bírálói leginkább azt rótták fel, hogy a központi költségvetés mindössze 7 százalékat fordítják Vajdaságra, holott az termeli meg az ország nemzeti jövedelmének mintegy 40 százalékat.²⁶

Akár mennyi hiányossága is van a megvalósult tervezeteknek, be kell, hogy lássuk, csupán lépcsőről lépésre lehet építkezni, eredményeket elérni. A többségi társadalom politikai vezetése máig gyanakvással tekint ránk és jogos követeléseinkre. Az elmúlt húsz évben szinte egyedül ez hozott eredményt, így ez tűnik az egyedüli járható útnak.

JEGYZETEK

1. A. Sajti Enikő (2008): A Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz került magyarok (1918–1921). In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 44–47. old.
2. Gulyás László (2009): A Vajdaság sorsa az első Jugoszláv Állam keretei között 1918–1941. In: Rubicon Online. 2009/5. Délvidék szám.
3. A. Sajti Enikő (2008): A jugoszláviai magyarok a két világháború között. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 110–113. old.
4. A. Sajti Enikő (2008): A jugoszláviai magyarok a két világháború között. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 110–113. old.

5. Filep Tamás Gusztáv (2008): A „visszatért” magyarok és nem magyarok beilleszkedése, jogi helyzetük és magatartásuk. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 154–162. old.
6. Gulyás László (2005): Két régió – Felvidék, Vajdaság – sorsa az Osztrák–Magyar Monarchiától napjainkig. Hazai Térségfejlesztő. Budapest. 128–129. old.
7. Hornyák Árpád (2008): A jugoszláviai különút kisebbségpolitikai következményei. Magyarok a horvát, szerb és szlovén tagköztársaságokban. A vajdasági autonómia és a magyarok 1945–1989. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 250–255. old.
8. Gulyás László (2007): Történeti áttekintés. In: Nagy Imre (szerk.): A Kárpát-medence régiói 7. Vajdaság. Dialóg Campus Kiadó. Pécs–Budapest. 130–148. old.
9. Vékás János (2007): Kelet és Nyugat között: magyarok Szerbiában 1991 után. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 354–359. old.
10. Mirmics Károly (1999): Küzdelem a magyar politikai autonómiáért és a vajdasági magyar pártok egymás közti viszályának rövid története.
11. Győri Szabó Róbert (2006): Kisebbség, autonómia, regionalizmus. Osiris Kiadó. Budapest. 323–336. old.
12. Vékás János (2007): Kelet és Nyugat között: magyarok Szerbiában 1991 után. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 354–359. old.
13. Mirmics Károly (1999): Küzdelem a magyar politikai autonómiáért és a vajdasági magyar pártok egymás közti viszályának rövid története
14. Győri Szabó Róbert (2006): Kisebbség, autonómia, regionalizmus. Osiris Kiadó. Budapest. 323–336. old.
15. Vékás János (1999): Jugoszlávia 1989–1999. Erdélyi Magyar Adatbank. <http://adatbank.transindex.ro/inchtm.php?kod=56>
16. Mirmics Károly (1999): Küzdelem a magyar politikai autonómiáért és a vajdasági magyar pártok egymás közti viszályának rövid története.
17. Végel László (1998): Civilitás és kisebbség. Regio. Kisebbség, politika, társadalom. 9. évf. 3.sz.
18. Győri Szabó Róbert (2006): Kisebbség, autonómia, regionalizmus. Osiris Kiadó. Budapest. 323–336. old.
19. Nagy István (1999): Délvidéki magyar parlament. In: Krekity Olga (szerk.) Vajdasági magyar kalendárium 2000. Logos Grafikai Műhely. 166–171. old.
20. Vékás János (2007): Kelet és Nyugat között: magyarok Szerbiában 1991 után. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 354–359. old.
21. Győri Szabó Róbert (2006): Kisebbség, autonómia, regionalizmus. Osiris Kiadó. Budapest. 323–336. old.
22. Zsoldos Ferenc (2007): A magyar pártok szereplése a szerbiai választásokon. <http://www.bumm.sk/6330/a-magyar-partok-szereplese-a-szerbiai-valasztasokon.html>
23. Pressburger Csaba (2005): Nem oszt, nem szoroz. <http://archiv.magyarso.com/arhiva/2005/03/08/main.php?l=kozelkep.htm>
24. Zsoldos Ferenc (2007): A magyar pártok szereplése a szerbiai választásokon. <http://www.bumm.sk/6330/a-magyar-partok-szereplese-a-szerbiai-valasztasokon.html>
25. A magyar szó újságírói (2010): Egyértelmű MÓ erőfölény. http://www.magyarso.com/fex.page:2010-06-08_Egyertelmu_MO-erofoleny?start=10
26. Beta (2009): Életben a státútum. <http://www.magyarso.com/fex.page:5e1a1ae8-af46-17c6-9347-9459d630d0e3.xhtml>

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A magyar szó újságírói (2010): Egyértelmű MÖ erőfölény. http://www.magjarszo.com/fex.page:2010-06-08_Egyertelmű_MO-erofoleny?start=10
- A. Sajti Enikő (2008): A Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz került magyarok (1918–1921). In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 44–47. old.
- Beta (2009): Életben a státútum. <http://www.magjarszo.com/fex.page:5e1a1ae8-af46-17c6-9347-9459d630d0e3.xhtml>
- Filep Tamás Gusztáv (2008): A „visszatért” magyarok és nem magyarok beilleszkedése, jogi helyzetük és magatartásuk. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 154–162. old.
- Gulyás László (2005): Két régió – Felvidék, Vajdaság – sorsa az Osztrák–Magyar Monarchiától napjainkig. Hazai Térségfejlesztő. Budapest.
- Gulyás László (2007): Vajdaság: Történeti áttekintés. In: Nagy Imre (szerk.): A Kárpát-medence régiói 7. Vajdaság. Dialóg Campus Kiadó. Pécs–Budapest. 130–148. old.
- Gulyás László (2009): A Vajdaság sorsa az első Jugoszláv Állam keretei között 1918–1941. In: Rubicon Online. 2009/5. Délvidék szám.
- Győri Szabó Róbert (2006): Kisebbség, autonómia, regionalizmus. Osiris Kiadó. Budapest. 323–336. old.
- Hornyák Árpád (2008): A jugoszláviai különút kisebbségpolitikai következményei. Magyarok a horvát, szerb és szlovén tagköztársaságokban. A vajdasági autonómia és a magyarok 1945–1989. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 250–255. old.
- Mirnic Károly (1999): Küzdelem a magyar politikai autonómiáért és a vajdasági magyar pártok egymás közti viszályának rövid története.
- Nagy István (1999): Délvidéki magyar parlament. In: Krekity Olga (szerk.) Vajdasági magyar kalendárium 2000. Logos Grafikai Műhely. 166–171. old.
- Pressburger Csaba (2005): Nem oszt, nem szoroz. <http://archiv.magjarszo.com/arhiva/2005/03/08/main.php?l=kozelkep.htm>
- Vékás János (2007): Kelet és Nyugat között: magyarok Szerbiában 1991 után. In: Bárdi–Fedenic–Szarka (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 354–359. old.
- Végel László (1998): Civilitás és kisebbség. Regio. Kisebbség, politika, társadalom. 9. évf. 3.sz.
- Zsoldos Ferenc (2007): A magyar pártok szereplése a szerbiai választásokon.